ANNA FITAK¹

Podstawowe terminy pedagogiczne w języku angielskim w kontekście pedagogiki polskiej

ABSTRACT

This article covers the basic terms in educational sciences in English and their equivalents in Polish, including definitions, difficulties in the selection of appropriate equivalent and linguistic traps which may influence on how the particular term is interpreted in the context of a text it is contained within and both Polish and American/British educational reality. The purpose of this paper is to increase awareness of a Polish reader of education-related texts that have been translated from English in terms of issues concerning meanings and interpretation, to make the Polish authors of education-related texts more sensitive to such issues and to provide them with a basis to be used when they create their own works which are meant to be populated in the multilingual environment of educationists or when they refer to the English literature in educational sciences in Polish books and articles.

Key words:

language of educational science, educational terminology, text on education, discourse analysis, dictionary of education, education, higher education, communication in science

¹ Anna Fitak, Studium Kształcenia Nauczycieli, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Polska, anna.fitak@gmail.com.

1. WPROWADZENIE

Od początku lat 90. XX wieku notuje się w Polsce duży wzrost liczby książek tłumaczonych z języka angielskiego, co wynika ze zwiększonej dostępności tego rodzaju pozycji oraz zapotrzebowania na nowe i rzetelne informacje ze źródeł zewnętrznych. Ponadto polscy pedagodzy publikują swoje prace w języku angielskim, który można uznać za wiodący w międzynarodowym dyskursie na temat wychowania i edukacji. Można zatem z dużym prawdopodobieństwem przypuszczać, że teksty przekładów poprzez cytowania i odwołania zaczęły odgrywać istotną rolę w kształtowaniu języka naukowego polskiej pedagogiki jako obcy modyfikator. Należy bowiem pamiętać, że model uprawiania pedagogiki polskiej różni się od modelu amerykańskiego czy brytyjskiego, a różnice te wynikają nie tylko z kontekstu kulturowego, ale również ze specyficznego przebiegu procesu rozwoju dyscypliny. W związku z tym treści wprowadzane do pedagogiki polskiej poprzez przekład tekstów anglojęzycznych są w sensie kulturowym „obce” dla polskiego odbiorcy, a dodatkowo zapośredniczone przez osobę tłumacza, który na poziomie językowym decyduje o treści przekazu.

Terminologia stosowana w tłumaczeniach nie budzi zazwyczaj wątpliwości, ponieważ wiele terminów angielskich (*education, teacher*) ma swoje najprostsze odpowiedniki w języku polskim. Ponadto w języku pedagogiki polskiej zaczęły funkcjonować również pojęcia przeniesione bezpośrednio z języka angielskiego (*tutor, coaching*). Nie zawsze jednak polski odbiorca podejmuje namysł nad znaczeniem takiego prostego odpowiednika czy pojęcia w kontekście tekstu źródłowego jako rzeczywistego źródła zamysłu autora. Dlatego pierwszym celem niniejszego artykułu będzie zaprezentowanie opisu podstawowych pojęć pedagogicznych w języku angielskim ze wskazaniem ich prostych (często stosowanych) odpowiedników w języku polskim oraz innych możliwych odpowiedników, aby zwiększyć świadomość polskiego pedagoga – odbiorcy tekstów przekładu – w zakresie możliwych znaczeń, w jakich mogą występować terminy stosowane często w tekstach przekładów, i uwrażliwić czytelnika na niuanse znaczeniowe, jakie niesie za sobą stosowanie takich, a nie innych pojęć. Celem drugim będzie uwrażliwienie polskiego czytelnika i autora tekstów pedagogicznych na niuanse znaczeniowe oraz udostępnienie podstawy do wykorzystania podczas opracowywania tekstów z zamiarem upowszechnienia wśród wielojęzycznego gremium czytelników lub podczas tworzenia odwołań do literatury zagranicznej w języku angielskim.

Jak już wspomniałam wyżej, podstawowe różnice pomiędzy językami pedagogiki w Polsce i krajach anglojęzycznych wynikają z odmiennego przebiegu ewo-

lucji naukowej w tych krajach. Ostatecznie doprowadziła ona do ukonstytuowania się bardziej praktycznego podejścia do pedagogiki w USA i Wielkiej Brytanii oraz teoretyczno-filozoficznego w Polsce. Analizowanie na jednej płaszczyźnie języka naukowego pedagogiki amerykańskiej i brytyjskiej może budzić wątpliwości, jednak z punktu widzenia niniejszego opracowania jest uzasadnione. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat, a zwłaszcza po rozpoczęciu rewolucji informacyjnej, zacieśniła się współpraca pomiędzy pedagogami z USA i krajów Wielkiej Brytanii, co przejawia się np. w publikowaniu prac autorów brytyjskich w Stanach Zjednoczonych i na odwrót. Doprowadziło to do względnego ujednolicenia znaczeń pojęć podstawowych i pomimo różnicy systemowej analiza prac pedagogicznych powstałych w tych krajach pod kątem terminologii z zastosowaniem podobnego punktu odniesienia jest możliwa przy uwzględnieniu niewielkich jedynie różnic². Dużo wyraźniej natomiast zaznacza się odmienność nazywania zjawisk pedagogicznych we wspomnianych krajach anglojęzycznych i w Polsce. Stąd też poniżej zaprezentuję podstawowe pojęcia pedagogiczne w języku angielskim, odnosząc je częściowo do zakresów znaczeniowych terminów polskich. Umożliwi to wykazanie różnic w toku namysłu nad zjawiskiem pedagogicznym, pozostając na poziomie terminologii naukowej i bez konieczności analizowania złożonych podstaw istniejącego paradygmatu naukowego i ewolucji dyscypliny. Omówione zostaną następujące terminy: *education/educator*, *pedagogy/pedagogue*, *instruction/instructor*, *training/trainer*, *tutor*, *coach/coaching*.

² Przedstawiony tutaj pogląd jest całkowicie subiektywny i oparty na własnych doświadczeniach w pracy tłumacza oraz w trakcie przygotowywania niniejszej publikacji. Dotyczy jedynie znaczenia podstawowych terminów (w rozumieniu przyjętym w niniejszym opracowaniu) i nie należy go generalizować na sposób uprawiania całej dyscypliny lub na rzeczywistość edukacyjną. Korzystając z literatury anglojęzycznej, zauważyłam, że im nowsza publikacja, tym częściej zdarzają się sytuacje, że prace brytyjskich autorów są publikowane w wydawnictwach amerykańskich i vice versa. Ponadto analiza źródeł leksykograficznych obejmująca pozycje sięgające sześćdziesięciu lat wstecz pozwala wnioskować, że pojęcia podstawowe ulegają stopniowej generalizacji i rozszerzeniu znaczeń, które stają się podobne zarówno w brytyjskiej, jak i amerykańskiej odmianie języka angielskiego. Ewentualne różnice znaczeniowe autorzy słowników ujmują w formie uwag (np. w Szkocji pojęcie ... może oznaczać), jednak tego rodzaju różnic jest o wiele mniej niż w starszych słownikach (por. C.V. Good (red.) (1959). *Dictionary of Education*. London-Toronto-New York: McGraw-Hill Book Company i S. Wallace (2009). *Oxford Dictionary of Education*. Oxford: Oxford University Press – dwa słowniki, w których znajduje się stosunkowo dużo uwag na temat potencjalnych odmienności pomiędzy brytyjskim i amerykańskim angielskim).

2. OMÓWIENIE PODSTAWOWYCH TERMINÓW PEDAGOGICZNYCH W JĘZYKU ANGIELSKIM

EDUCATION/EDUCATOR

To terminy o fundamentalnym znaczeniu dla pedagogiki anglojęzycznej. Trudno o jednoznaczne zdefiniowanie tych pojęć, gdyż są one używane w wielu różnych zakresach, od najwęższego jego rozumienia, kiedy to termin *education* stosowany jest wymiennie ze słowem *schooling* (szkolnictwo, edukacja szkolna) (Best & Geddes, 2002), a *educator* to po prostu nauczyciel, do bardzo szerokiego niosącego za sobą cały bagaż elementów składowych, jak: rozwój całościowy jednostki, rozwijanie jej świadomości krytycznej, kreatywności, a przede wszystkim wspieranie w samodzielnym studiowaniu, poszukiwaniu informacji (Hinchliffe, 2001). Choć nie da się podać jednoznacznej definicji terminu *education*, można scharakteryzować określone cechy jego denotacji. *Education* jest procesem zorientowanym na konkretny cel, obciążonym sądami wartościującymi i obejmującym sytuacje edukacyjne zarówno formalne, jak i nieformalne (Collins III & O'Brien, 2003). Celowość jest tutaj na tyle istotna, że to właśnie poprawne sformułowanie celu tego procesu pomaga wyznaczyć jego zakres treściowy (Collins III & O'Brien, 2003). Na ogół termin ten, bez względu na to, czy odnosi się do procesów formalnych czy nieformalnych, zakłada kontrolowany wpływ środowiska na uczestnika tego procesu (Good, 1959) oraz istnienie podmiotu odpowiedzialnego za jego wykreowanie i nadzorowanie przebiegu (Knowles, Holton & Swanson, 2005). Pojęcie *education* może oznaczać również oświatę pojmowaną jako całość infrastruktury społecznej wraz z instytucjami odpowiedzialnymi za organizowanie procesu edukacji (Shukla, 2010) lub kierunek studiów obejmujący przedmioty z zakresu teorii uczenia się, metodyki itp. (Ali, 2007). Od tego terminu wywodzi się z kolei rzeczownik *educator*, określający pewną rolę, funkcję osoby odpowiedzialnej za stymulowanie procesu uczenia się i opracowanie takich form aktywności, które doprowadzą do wywołania korzystnej zmiany w uczestniku procesu (Knowles, Holton & Swanson, 2005). Ogólnie rzecz biorąc, można zamiennie stosować to pojęcie z terminem *teacher*, jednak na ogół *educator* jest osobą o wyższych kwalifikacjach (Ali, 2007). Niemniej w kontekście kształcenia dorosłych terminy te są synonimiczne. Podkreśla się, że *educator* stara się budować więzi raczej partnerskie niż oparte na prymacie jednej ze stron i przyjmuje postawę otwartości wobec sytuacji wychowawczej (Wallace, 2009). Warto przy tym nadmienić, iż termin ten odróżnia się od pojęcia *educationist* oznaczającego absolwenta studiów pedagogicznych (Ali, 2007).

Polskie odpowiedniki terminu *education*:

kształcenie	Całość procesów organizowanych przez instytucje oświatowe, zmierzających do usystematyzowania doświadczeń ucznia tak, aby mógł dalej podejmować naukę. Często odzwierciedla strukturę społeczną (na poziomie średnim, podstawowym itp.) (Shukla, 2010).	C. Hamm (1989) stwierdza, że bardzo trudno zdefiniować pojęcie <i>education</i> , gdyż z jego podstawowego znaczenia wyewoluowało całe mnóstwo nowych znaczeń. Na gruncie nauk pedagogicznych na Zachodzie powstaje wiele definicji terminu <i>education</i> , jednak mało kto zwraca uwagę na to, co rzeczywiście opisuje to pojęcie, abstrahując od filozoficznych czy psychologicznych założeń. W rzeczywistości najczęściej odnosi się to do rzeczywistości szkolnej, w której przygotowuje się młodych ludzi do życia we współczesnym społeczeństwie, tworzy zasoby ludzkie na przyszłość i wpaja umiejętności, które zagwarantują dalszy postęp (Boyles, 2006). Można zatem przypuszczać, że po dogłębnej analizie tekstu wiele wystąpień tego terminu będzie miało ścisły związek z kształceniem i przygotowywaniem do realizowania określonych zadań.
edukacja	Bardzo szeroki termin odnoszący się do procesów wspomaganie rozwoju poznawczego, fizycznego, społecznego, emocjonalnego i moralnego jednostek i grup. Jest to proces celowy, oparty na przyjętym systemie wartości. Może mieć charakter formalny lub nieformalny (Collins III & O'Brien, 2003). Celowość tego procesu oznacza, że można poddawać ewaluacji jego wyniki (Adkins, 2006).	Jest to najszerszy znaczeniowo i najprostszy ekwiwalent tego pojęcia, dlatego też intuicyjnie przyjmuje się go najczęściej. Można jednak wskazać co najmniej dwa argumenty świadczące na rzecz redukcji pola znaczeniowego terminu naukowego (abstrahując od konsekwencji przyjęcia danego pola znaczeniowego dla jasności, wyrazistości i jednoznaczności terminu). Po pierwsze, jeśli język naukowy ma być intersubiektywnie komunikowalny, musimy starać się osiągać jak największą precyzję wypowiedzi. Im pojęcie jest szersze – ma więcej możliwych desygnatów – tym mniejsza precyzja. Ponadto pierwsza z zasad tworzenia tekstu naukowego sformułowanych przez R. Goldborta (2001) mówi, że jeśli można zinterpretować tekst naukowy na więcej niż jeden sposób, to jest on błędny.
wychowanie	Bardzo szeroki termin odnoszący się do procesów wspomaganie rozwoju poznawczego, fizycznego, społecznego, emocjonalnego i moralnego jednostek i grup. Jest to proces celowy, oparty na przyjętym systemie wartości. Może mieć charakter formalny lub nieformalny (Collins III & O'Brien, 2003).	Ekwiwalent <i>wychowanie</i> przyjmuje się, jeśli proces ma charakter nieformalny, tzn. jest realizowany poza ramami instytucjonalnymi, np. w domu, i dotyczy raczej przekazywania wartości, postaw, zasad funkcjonowania w grupie itp. niż konkretnej wiedzy.

wy-kształcenie	Może określać wiedzę zdobytą na drodze formalnej w trakcie nauki szkolnej, praktyk itp. (Hamm, 1989).	Termin ten w kontekście wykształcenia pojawia się najczęściej w formie <i>educated</i> (np. <i>well-educated</i>).
socjalizacja	W bardzo szerokim sensie może odnosić się do wszelkich wpływów na kształtowanie charakteru i postaw jednostki (Hamm, 1989). Proces nabywania wiedzy i kształtowania samego siebie w kontakcie z innymi, przy czym tym „innym” niekoniecznie musi być nauczyciel czy wychowawca w szkole, może to być również rodzic, kochanek czy przyjaciel (Goodlad, 2004). Termin ten można potraktować jako synonim pojęć <i>akulturacja</i> i <i>socjalizacja</i> (Winter, 1998).	W takim znaczeniu w potocznym języku polskim może występować w formie wychowanie, np. „wychował się na ulicy”. W tym przypadku w tłumaczeniach często pojawia się właśnie pojęcie <i>edukacja</i> . Być może dlatego w naukach pomocniczych pedagogiki często definiuje się edukację jako zjawisko utożsamiane na gruncie pedagogiki z socjalizacją (Buliński, 2007). Może to świadczyć o istotnym wpływie języka angielskiego na język nauk społecznych w Polsce.

Polskie odpowiedniki terminu *educator*:

nauczyciel	Termin stosowany zamiennie ze słowem <i>teacher</i> , szczególnie w kontekście andragogiki i edukacji lokalnej, gdzie większy nacisk kładzie się na wspieranie niż nauczanie <i>sensu stricto</i> (Wallace, 2009).	Termin ten częściowo przeniknął do języka polskiego w formie <i>edukator</i> , jednak brak rzetelnej definicji, kim jest tenże edukator. Trudno mówić np. o przeniesieniu znaczenia tego terminu z języka angielskiego na język polski, gdyż przyjmuję, że zastosowanie kalki językowej wynika z takiej intencji autora. Wniosek ten wynika z prostej analizy kontekstu stosowania terminu <i>edukator</i> , choćby na stronach internetowych instytucji edukacyjnych, gdzie pomija się zupełnie fakt, że obejmuje on nie tylko personel dydaktyczny, ale całość personelu odpowiedzialnego za funkcjonowanie jednostki oświatowej. Na stronie głównej Europejskiego Centrum Kształcenia Eureka czytamy: „Realizujemy szkolenia dla edukatorów, trenerów, kadry zarządzającej jednostek edukacyjnych oraz osób pracujących w edukacji dorosłych z 27 krajów Unii Europejskiej oraz krajów EFTA” (Europejskie Centrum Kształcenia Eureka, 2011).
nauczyciel koordynujący	Termin ten stosuje się często dla odróżnienia nauczyciela, który wspiera rozwój jednostki od tego, który skupia się na przekazywaniu wiedzy (Wallace, 2009).	
wychowawca	W możliwie najszerszym znaczeniu odnosi się do każdej osoby, która uczestniczy w życiu ucznia, wychowanka, dziecka problemowego itp. (Lensch, 2000).	
w l.mn. kadra dydaktyczno-administracyjna instytucji oświatowej	Termin ten na ogół funkcjonuje w kontekście szkoły i odnosi się do wszystkich członków personelu, zarówno nauczycieli i pedagogów, jak i pracowników administracyjnych (Corbin, 2005). Obejmuje również pracowników dochodzących, niezatrudnionych na stałe w danej placówce, np. logopedów, surdopedagogów (Ozturk, 2010).	
pracownik placówki oświatowej		

edukator	<p>Termin ten nie jest jednoznacznie zdefiniowany w języku polskim, a jego zastosowania (jak widać w załącznikach 2 i 3 do niniejszej pracy) nie zawsze są zgodne ze znaczeniem słowa <i>educator</i>. Zawieram jednak ten termin w glosariuszu ze względu na jego obecność w literaturze. Być może należałoby przemyśleć jego opracowanie, jednak wprowadzenie nowego terminu do języka naukowego powinno się wiązać z określoną potrzebą, pojawieniem się nowego zjawiska, dla którego brakuje nazwy itp. Tymczasem stosowanie terminu <i>edukator</i> wydaje się raczej modą niż zabiegiem uzasadnionym określoną potrzebą.</p>
----------	--

PEDAGOGY/PEDAGOGUE

Dla polskiego pedagoga trudność w określeniu pola znaczeniowego tych terminów polega na tym, iż stanowią one kalkę polskiego pojęcia *pedagogika* czy też *pedagog*, a zatem konieczne jest odcięcie się od konotacji związanych z tymi terminami na gruncie polskiej pedagogiki. W pierwszej kolejności należy wskazać, że pod pojęciem *pedagogy* kryje się przede wszystkim zestaw środków, metod i praktyk nauczania, sztuka nauczania sama w sobie (Collins III & O'Brien, 2003; Ali, 2007). Można zatem powiedzieć, że pojęcie to jest znaczeniowo bliższe polskiemu pojęciu *pedagogia*, oznaczającemu zespół metod i środków stosowanych przez nauczycieli (Milerski & Śliwerski, 2000). Przy czym termin ten stosuje się nie tylko w odniesieniu do strategii stosowanych przez nauczycieli w szkołach, ale również nauczycieli prowadzących kursy i szkolenia (Walvoord & Pool, 1998). W tym też sensie *pedagogy* jest tworem stworzonym na potrzeby systemu społecznego i politycznego, który ma umożliwić ujednolicenie kształcenia, wprowadzanie programów nauczania, w porównaniu do *education* (zjawiska skierowanego w dużej mierze na proces wychowania, nie tylko technologicznego kształcenia) ma charakter bardziej instrumentalny i systemowy (Hinchliffe, 2001). Wskazuje się również na konotacje terminu *pedagogy* z nauczaniem dzieci lub strategiami stosowanymi w nauczaniu dzieci i młodzieży (Wallace, 2009). Najnowsze słowniki wskazują na dostrzeżenie powiązania terminu *pedagogy* z określoną dziedziną nauki (Ali, 2007), jednak termin ten wydaje się nie funkcjonować czynnie w literaturze przedmiotu, a jeśli już się pojawia, to w jednym z powyższych kontekstów. Natomiast termin *pedagogue*, często stosowany zamiennie z terminem *teacher*, nabiera w języku angielskim zabarwienia negatywnego, związanego z chęcią wyróżnienia się spośród innych osób będących nauczycielami (*teacher*) (Wallace, 2009).

Polskie odpowiedniki terminu *pedagogue*:

pedagog	W przeszłości termin ten był stosowany zamiennie ze słowem <i>teacher</i> , obecnie jest nacechowany pedanterią i używany w sensie pejoratywnym (Wallace, 2009).	Znajomość nacechowania emocjonalnego tego terminu jest szczególnie istotna w przypadku tłumaczenia tekstów polskich na język angielski. W obliczu znacznego rozdrobnienia ról pedagogów (i nazewnictwa takich ról) w języku angielskim (np. <i>counselor</i> , <i>teacher</i> , <i>instructor</i> , <i>facilitator</i>) niejednokrotnie pojawia się trudność w znalezieniu terminu bardziej ogólnego, który łączyłby w sobie wszystkie te elementy. Jednocześnie zastosowanie ekwiwalentu najbardziej zbliżonego swoim brzmieniem do terminu źródłowego może wydawać się lepszym rozwiązaniem niż użycie innego określenia, np. <i>learning/teaching specialist</i> . W przypadku terminu <i>pedagogue</i> jego użycie może doprowadzić do niezamierzonego nadania wypowiedzi charakteru ironii lub pompatyczności.
---------	--	--

Polskie odpowiedniki terminu *pedagogy*:

pedagogika	Jako kierunek studiów mający na celu kształcenie przyszłych nauczycieli (Collins III & O'Brien, 2003) lub nauka zajmująca się nauczaniem i pracą nauczyciela (Wallace, 2009). Stosunkowo rzadko pojawia się u autorów anglojęzycznych, częściej u pedagogów z Europy Środkowej publikujących w języku angielskim. Nauka o nauczaniu, metodach i pomocach. Ośrodek zainteresowania lokuje się pomiędzy uczniem a nauczycielem (Shukla, 2010).	Podobnie jak termin <i>pedagogue</i> , <i>pedagogy</i> również stosunkowo rzadko występuje w tekstach pisanych przez autorów anglojęzycznych, chyba że czerpią oni ze źródeł lub koncepcji pedagogicznych z Europy Środkowej (Leś, 2011), a częściowo również Zachodniej. Jeśli jednak termin ten faktycznie występuje w brytyjskich lub amerykańskich pracach pedagogicznych, na ogół jego zakres znaczeniowy jest zdecydowanie mniejszy niż polskiej pedagogiki, która w ciągu ostatnich lat znacznie się rozrosła i obejmuje wiele zagadnień niezwiązanych bezpośrednio z sytuacją szkolną oraz jej uczestnikami. Dlatego fakt ten należy wyraźnie wziąć pod uwagę przy doborze odpowiedniego ekwiwalentu, gdyż termin ten może pojawiać się nawet w tak wąskich znaczeniach jak <i>dydaktyka</i> .
pedagogia	Jako zestaw metod, środków, narzędzi opracowywanych, stosowanych przez nauczycieli i pedagogów w toku ich pracy.	
praktyka nauczania	Odnosi się do sztuki nauczania i zawodu związanego z nauczaniem. Określa, w jaki sposób nauczyciel ma nauczać, uwzględnia metodyczną stronę nauczania (Collins III & O'Brien, 2003).	

INSTRUCTION/INSTRUCTOR

Termin ten nie jest w sposób jednoznaczny związany z pedagogiką. Z powodzeniem funkcjonuje również w innych dziedzinach nauki, a ze względu na swoje technologiczne konotacje zwłaszcza w naukach technicznych. W języku angielskim terminy *instruction* oraz *instructor* są znaczeniowo najbliższe terminom *teaching* oraz *teacher* i w kontekście tych terminów należy podejmować próby definiowania. Niektóre, zwłaszcza starsze, źródła (Collins III & O'Brien, 2003) traktują te pojęcia wręcz synonimicznie. Współcześnie jednak zwraca się uwagę na istotne różnice pomiędzy nimi. Przede wszystkim termin *instruction* ma nieco bardziej ograniczony zakres niż pojęcie *teaching*. W rozumieniu brytyjskim termin ten stosuje się raczej do przekazywania wiedzy i konkretnych umiejętności w zakresie wąskotorowych szkoleń niż szeroko rozumianej edukacji, w kontekście której stosuje się właśnie pojęcie *teaching* (Ali, 2007). Jeszcze istotniejsze różnice zauważa się w używaniu tego pojęcia w jego formie rzeczownika osobowego – *instructor*, który w odróżnieniu od słowa *teacher* oznacza taki rodzaj nauczyciela, bo bez wątpienia mamy tutaj do czynienia z osobą nauczającą, która albo nie spełnia wymogów formalnych, nie posiada odpowiednich kwalifikacji do uzyskania statusu jednostki określanej mianem *teacher* (Wallace, 2009), albo od której nie wymaga się posiadania tego rodzaju kwalifikacji, choć zajmuje się nauczaniem (Shukla, 2010). Ponadto terminem tym określa się również osoby pełniące funkcje identyczne z funkcją nauczyciela rozumianego jako *teacher*, pod warunkiem że mamy do czynienia z procesem uczenia się osób dorosłych, które zakończyły etap kształcenia obowiązkowego. W ten sposób termin *instructor* będzie właściwy dla nauczycieli osób dorosłych (Shukla, 2010). Pojęcie *instructor* ma również dodatkowe znaczenie w kontekście kształcenia akademickiego i oznacza nauczyciela akademickiego, który nie posiada tytułu profesora ani nie jest zatrudniony na tym stanowisku, a zatem możemy do pewnego stopnia utożsamiać ten termin z niesamodzielnym pracownikiem naukowym prowadzącym zajęcia dydaktyczne ze studentami (Good, 1959; Ali, 2007).

Polskie odpowiedniki terminu *instruction*:

instrukcja, polecenie	<p>1) W odniesieniu do konkretnych poleceń przekazywanych uczniowi przez nauczyciela.</p> <p>2) W odniesieniu do poleceń zawartych w podręcznikach i ćwiczeniach.</p> <p>Dotyczy poleceń związanych z wykonaniem konkretnych czynności, sprawdzeniem umiejętności, rzadziej z odtwarzaniem wiedzy.</p>	<p>Należy mieć świadomość, że termin ten w języku angielskim występuje zarówno w odniesieniu do osoby, która wykonuje czynność nazywaną słowem <i>instruct</i>, jak i produktu tej czynności. W tym drugim kontekście słowo to odnosi się do krótkich poleceń, mających wywołać określoną reakcję lub tok myślenia. Nie określa się tym mianem rozbudowanych pytań problemowych, choć <i>instruction</i> może stanowić część takiego pytania.</p>
nauczanie	<p>Szczególnie w przypadku, gdy stosowane w kontekście andragogiki, edukacji dorosłych, kształcenia zawodowego. Nauczanie konkretnych czynności, umiejętności np. prowadzenia pojazdu, czytania itp. W tym znaczeniu termin ten można stosować zamiennie z pojęciem <i>teaching</i> (Good, 1959). W odniesieniu do strategii stosowanych przez nauczyciela celem realizacji określonych celów dydaktycznych (Collins III & O'Brien, 2003).</p>	<p>Wybór odpowiedniego terminu docelowego dla tego pojęcia może być trudny, ponieważ zdarza się, że u polskiego czytelnika budzi on negatywne konotacje związane z instrumentalnym ujęciem ucznia w relacji <i>instructor</i> – <i>student</i>. Jednak w przypadku szkoleń lub kursów dla dorosłych termin ten doskonale oddaje charakter prowadzonych zajęć. Należy również pamiętać, że <i>instruction</i> może się odnosić do wycinka procesu nauczania, na przykład w trakcie trwania lekcji, gdy nauczyciel udziela uczniom wskazówek dotyczących wykonania zadania lub przekazuje wiadomości niezbędne do rozwiązania zadania bądź innego problemu. Dodatkowym problemem związanym z interpretacją terminu <i>instruction</i> jest wielość jego desygnatów – może on określać proces pokrewny procesowi nauczania, ćwiczenia i materiały służące wspomaganie procesu nauczania lub wyjaśnianiu zasad wykonania zadania, a może także odnosić się do zbioru wskazówek i poleceń przekazywanych jednej osobie przez drugą.</p>
nauczanie instruktażowe	<p>W odniesieniu do konkretnej metody nauczania opartej na przekazywaniu ściśle określonych wycinków wiedzy i konkretnych umiejętności, często z zastosowaniem nowoczesnych rozwiązań technologicznych (Sullivan Spafford, Itzo Pesce, & Grosser, 1998).</p>	
pomoc naukowe lub szkoleniowe	<p>W tym przypadku często w liczbie mnogiej (<i>instructions</i>). Odnosi się do ćwiczeń i materiałów dydaktycznych wspomagających proces nauczania i opatrzonych wskazówkami co do sposobu korzystania oraz konkretnymi poleceniami (Collins III & O'Brien, 2003).</p>	

szkolenie, instruktaż	Najczęściej w kontekście stanowiska pracy. Oznacza przyuczenie do pracy na określonym stanowisku lub w szerszym znaczeniu zajęcia ćwiczeniowo-warsztatowe dla grupy pracowników, mające na celu wykształcenie u nich umiejętności i przekazanie wiedzy ze ściśle sprezyzowanego zakresu (Shukla, 2010).
prowadzenie zajęć ćwiczeniowych lub warsztatowych w szkole wyższej	Prowadzenie zajęć przez niesamodzielnego pracownika naukowego, przy czym mowa tutaj głównie o zajęciach o charakterze warsztatowym oraz ćwiczeniowym (Good, 1959).

odpowiedniki terminu *instructor*:

nauczyciel	Szczególnie w przypadku, gdy stosowane w kontekście andragogiki, edukacji dorosłych, kształcenia zawodowego. Nauczyciele pracujący w instytucjach edukacji dorosłych i kształcenia ustawicznego, nauczyciele przedmiotów zawodowych, osoby prowadzące warsztaty szkolne itp. Także nauczyciele prowadzący kursy szczególnie dla dzieci i młodzieży (np. kursy językowe).	Podobnie jak w przypadku pojęcia <i>instruction</i> , od którego wywodzi się rzeczownik <i>instructor</i> , jest to termin, który można tłumaczyć na język polski na wiele sposobów. O wyborze odpowiedniego ekwiwalentu będzie decydował przede wszystkim kontekst wypowiedzi. Dla języka polskiego kluczową rolę w interpretacji będzie odgrywało umiejscowienie sytuacji dydaktycznej. Jak wynika z przytoczonych obok argumentów mających na celu potwierdzenie zasadności wyboru danego ekwiwalentu pojęciowego, <i>instructor</i> to osoba wykonująca czynności podobne do tych realizowanych przez nauczyciela, i tak też można interpretować tę funkcję. Warto jednak zaznaczyć, że wraz ze zmianą warunków organizacji sytuacji dydaktycznej ekwiwalenty będą się różnicowały. Przeniesienie osoby określonej mianem <i>instructor</i> z klasy szkolnej do sali szkoleniowej, na uniwersytet lub warsztaty będzie generowało konieczność zastosowania innego pojęcia, gdyż język polski jest bogatszy w tym zakresie. Dlatego przed podjęciem decyzji o wyborze jednego z możliwych ekwiwalentów należy zwrócić szczególną uwagę na warunki, w jakich osadzona jest opisywana sytuacja.
nauczyciel lub szkoleniowiec	Odnosi się do osoby, której praca polega na nauczaniu innych (w toku kształcenia formalnego lub w trakcie szkoleń), ale nie posiada ona kwalifikacji nauczycielskich ani kompetencji i umiejętności, których wymaga się od nauczyciela. W tym samym znaczeniu może odnosić się do osoby prowadzącej zajęcia w szkołach dla służb mundurowych – policyjnych, wojskowych (Wallace, 2009).	

instruktor	Szczególny przypadek nauczyciela, odpowiedzialny za nauczanie konkretnej umiejętności (instruktor nauki jazdy) lub przekazanie określonego, na ogół wąskiego, wycinka wiedzy (instruktor BHP). W tym kontekście może się również odnosić do osoby posiadającej formalne kwalifikacje do nauczania konkretnych umiejętności, ale nie kwalifikacje nauczycielskie – instruktor nauki jazdy (Wallace, 2009). Termin stosowany również dla określenia osoby prowadzącej warsztaty lub ćwiczenia z uczniami na wyższych szczeblach kształcenia, zazwyczaj metodą jeden do jednego lub w niewielkich grupach, rzadko z całą klasą. Taka osoba np. prezentuje uczniom zasady korzystania z frezarki (Shukla, 2010).
niesamodzielny pracownik naukowy	Pracownik uczelni wyższej niemający tytułu profesora i niezatrudniony na stanowisku profesora.
ćwiczeniowiec, warsztatowiec, prowadzący ćwiczenia lub warsztaty	Niesamodzielny pracownik naukowy wyższej uczelni, który prowadzi zajęcia – głównie o charakterze ćwiczeniowym i warsztatowym. Stosuje się, gdy termin odnosi się specyficznie do funkcji dydaktycznej pracownika naukowego.

TRAINING/TRAINER

Terminy *training* oraz rzeczownik osobowy od niego *trainer* są ściśle związane z takimi słowami jak *teaching* lub *instruction*. *Training* jako typ procesu nauczania można zdefiniować poprzez użycie słowa *instruction*, co sugeruje prymat przekazu wiedzy, wiadomości, umiejętności. Do podstawowych cech tego procesu należą wąskotorowość i orientacja na umiejętności (Collins III & O'Brien, 2003), w tym przypadku niemal zupełnie pomijany jest element wiedzy teoretycznej, a jeżeli taki występuje, to pojawia się pod postacią zestawu informacji, które należy sobie przyswoić, a następnie odtworzyć w odpowiednim momencie (Good, 1959). Innym elementem charakterystycznym jest orientacja na konkretny cel, co w praktyce oznacza najczęściej wypracowanie określonego schematu zachowań (Collins III

& O'Brien, 2003) do jego niemal natychmiastowego zastosowania (Shukla, 2010). *Training* ma charakter incydentalny (May & Flack, 2001) i może stanowić jeden z elementów doskonalenia lub dokształcania, a po jego zakończeniu od uczestników takiego zdarzenia oczekuje się wykazania zmiany w zachowaniu, efektywności, osiąganym wyniku. Co więcej, *training* jest procesem na tyle jednostronnym, że w praktyce w przypadku braku wystąpienia takich zmian odpowiedzialnością obarcza się osobę organizującą ten proces, a określaną mianem *Rainer* (Zahn, 2001). Coraz częściej jednak termin ten w różnych jego odmianach pojawia się w kontekście przygotowania do zawodów odpowiedzialnych i trudnych, w których działanie według ściśle określonych reguł postępowania wydawałoby się szkodliwe, jak *doctor training* lub *teacher training*, stąd też pojęcie to zyskało nowy wydźwięk (Wallace, 2009) jako uzupełnienie procesu edukacji o warsztat metodyczny. Zatem to, co na ogół kryje się pod pojęciem *teacher training*, to nic innego, jak przygotowanie metodyczne do wykonywania zawodu z pominięciem przygotowania pedagogicznego (May & Flack, 2001). Stąd też przymiotnik *trained* nieco pejoratywnie kojarzy się z osobą posiadającą najniższe wymagane uprawnienia do wykonywania danego zawodu (Shukla, 2010). Podążając tym tokiem rozumowania, moglibyśmy zilustrować relację pomiędzy *training* a *education* na przykładzie kształcenia nauczycieli, gdzie obydwie te elementy stanowią uzupełniające się wzajemnie komponenty pozwalające uzyskać pełne kwalifikacje do wykonywania zawodu.

Polskie odpowiedniki terminu *trainer*:

szkolenowiec	Osoba, która posiada wiedzę i umiejętności z danego zakresu tematycznego oraz zdolność do przekazywania tej wiedzy i umiejętności innym. Są to eksperci w swojej dziedzinie oraz w technikach szkoleniowych (Shukla, 2010). Osoba prowadząca szkolenie (Collins III & O'Brien, 2003).	Podstawową trudnością w przypadku terminu <i>trainer</i> jest kwestia kompetencji pedagogicznych. Podobnie jak w przypadku terminu <i>coaching</i> jedno z założeń mówi o tym, że <i>trainer</i> nie musi posiadać przygotowania pedagogicznego potwierdzonego świadectwem ukończenia studiów bądź kursu dla nauczycieli, tymczasem może być on traktowany jako specjalista z zakresu metodyki i dydaktyki (Gordon, Ponticell, & Morgan, 1991). Jest to podejście niestandardowe, aczkolwiek obecne w literaturze przedmiotu.
--------------	---	---

trener	Osoba odpowiedzialna za trenowanie zawodnika w określonej dyscyplinie sportu, np. lekkoatletyce. Częściej niż <i>coach</i> używane w kontekście sportów indywidualnych (Unruh & Unruh, 2008).
specjalista ds. nauczania	W kontekście formalnego kształcenia dorosłych: osoba, która prowadzi zajęcia z dorosłymi, organizuje im środowisko do nauki, diagnozuje potrzeby i trudności oraz przeciwdziała istniejącym trudnościom w zakresie umiejętności i motywacji. Zazwyczaj podkreśla się, iż <i>trainer</i> jest ekspertem w swojej dziedzinie. Tutaj autorzy zwracają uwagę na aspekt metodyczno-pedagogiczny tej roli, gdzie <i>trainer</i> staje się osobą, która potrafi kreować środowisko sprzyjające procesowi uczenia się, pokazywać różne środki dydaktyczne i łączyć treści zajęć z doświadczeniem życiowym i zawodowym uczestników (Gordon, Ponticell, & Morgan, 1991).

Polskie odpowiedniki terminu *training*:

szkolenie	Proces związany z przekazywaniem lub nabywaniem [należy zwrócić szczególną uwagę na dwukierunkowość] wiedzy lub umiejętności koniecznych do wykonania jakiegoś konkretnego zadania. Istotą szkolenia jest założenie o natychmiastowym zastosowaniu jego treści w praktyce (Shukla, 2010). W przeciwieństwie do terminu <i>education</i> , który odnosi się do przygotowania jednostki do funkcjonowania przez całe życie, tutaj mamy do czynienia z wypracowaniem określonych umiejętności, czynności rutynowych (Collins III & O'Brien, 2003). Ponadto <i>education</i> oznacza szerszy zakres treściowy, gdzie umiejętności są poparte teorią i kształtowaniem postaw (Wallace, 2009). Scannell i Donaldson (2000) podkreślają, że szkolenie to nie tylko przekazywanie określonego wycinka wiedzy czy umiejętności, ale jego istotnym elementem jest to, że ta wiedza i umiejętności muszą być przekazywane w taki sposób, aby uczestnik je akceptował i chciał wykorzystywać w swojej pracy.	Nie do końca jest jasny związek pomiędzy <i>education</i> a <i>training</i> . Niektórzy nauczyciele uważają, że <i>training</i> odnosi się do procesu płytkiego, mającego na celu jedynie „wbicie do głowy” określonych treści, dlatego stosują ten termin np. w odniesieniu do pracy z dziećmi mającymi problemy w nauce. Inni natomiast są zdania, że termin <i>education</i> nie niesie za sobą żadnych konkretnych treści, jest rozmyty i nieprecyzyjny (Tuijnman, 1996).
-----------	--	---

przysposo- bienie do zawodu	W wąskim znaczeniu może odnosić się do praktycznego przygotowania zawodowego bez uwzględniania zagadnień teoretycznych – np. do zawodu kucharza, hydraulika itp. (Collins III & O'Brien, 2003).
-----------------------------------	---

TUTOR

Termin ten budzi często konsternację przy jego przenoszeniu na grunt polski, gdyż funkcja nim wyrażona nie występuje w polskim systemie szkolnictwa wyższego. Termin ten ma swoje korzenie w historii południowej części Stanów Zjednoczonych, gdzie tutorów zatrudniano w bogatych rodzinach. Ich zadaniem było kształcenie młodych ludzi w zakresie przedmiotów akademickich oraz dobrych manier (Collins III & O'Brien, 2003). Dziś pod tym pojęciem rozumie się przede wszystkim indywidualnego opiekuna przydzielanego każdemu studentowi, którego celem jest nadzorowanie przebiegu jego studiów (Good, 1959; Collins III & O'Brien, 2003). *Tutorem* może być również student lub doktorant wyznaczony przez profesora do pomocy innym studentom na drodze konsultacji (Good, 1959). Pojęcie to funkcjonuje również na niższych szczeblach szkolnictwa, jako opiekun grupy lub pojedynczego ucznia, którego zadaniem – w przeciwieństwie do *teacher*a uwikłanego w dydaktykę – jest wspomaganie procesu uczenia się wychowanka (Wallace, 2009).

Polskie odpowiedniki terminu *tutor*:

opiekun naukowy	Nauczyciel, który pracuje z uczniami i studentami w niewielkich grupach lub pojedynczo, udzielając im wskazówek i porad (Unger, 2001). Osoba ta może jednocześnie prowadzić regularne zajęcia dla tych samych studentów (Shukla, 2010; Wallace, 2009). Osoba będąca członkiem kadry akademickiej, przydzielana indywidualnie poszczególnym studentom – szczególnie w Wielkiej Brytanii. Jej zadaniem jest stymulowanie rozwoju studenta, monitorowanie postępów i pośredniczenie w kontaktach z administracją uczelnianą (Collins III & O'Brien, 2003).	W XX wieku pojawiła się wyraźna tendencja do zapożyczania terminu <i>tutor</i> z języka angielskiego. Słowo to w jego oryginalnym brzmieniu stosowano w przekładach, a nawet odwoływano się do niego dla określenia jednej z ról pełnionych przez pracowników akademickich względem polskich studentów. Współcześnie idea <i>tutoringu</i> rozpo- wszechnia się na wszystkie poziomy szkolnictwa (Ocetkiewicz, 2012). Należy jednak pamiętać, że nie zawsze to, co nazywamy <i>tutoringiem</i> jest nim w jego pierwotnym znaczeniu.
--------------------	---	---

guwerner/ guwer- nantka	Historycznie osoba, która nauczała dzieci szlachciców w Wielkiej Brytanii. W Stanach Zjednoczonych również był to powszechny sposób kształcenia, zanim rozpowszechniło się szkolnictwo publiczne i prywatne (Collins III & O'Brien, 2003; Unger, 2001). To nieformalne stanowisko zazwyczaj zajmowali młodzi mężczyźni i kobiety w momentach przejściowych swojego kształcenia i życia. Ich rola często nie ograniczała się do nauczania młodych ludzi konkretnych treści i umiejętności, ale również do dbania o dyscyplinę, dzięki czemu relacje dzieci z rodzicami były bardziej oparte na czułości (Altenbaugh, 1999).	W ramach programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła” wdraża się w liceach <i>tutoring</i> polegający na regularnych rozmowach indywidualnych z każdym uczniem odbywanych przez wychowawcę (Sitko, 2011). Jednak zastosowanie tego terminu wydaje się nieadekwatne. Istotą roli tutora jest stymulowanie pracy ucznia, ułatwianie mu podejmowania decyzji, natomiast w polskim systemie oświatowym wybór możliwych ścieżek jest tak niewielki, że rola owego tutora sprowadza się do monitorowania wyników ucznia, co może robić standardowo nauczyciel lub pedagog, bez konieczności powoływania nowych kategorii ról. O nadużywaniu tego modnego poniekąd pojęcia świadczy również rozszerzenie go na opiekę nad studentem w ogóle. <i>Polsko-angielski glosariusz terminów z zakresu szkolnictwa (Polsko-angielski glosariusz terminów z zakresu szkolnictwa, 2011)</i> podaje, że tutor to w języku polskim opiekun roku, co nie jest prawdą, a zakres obowiązków tutora w Stanach Zjednoczonych lub Wielkiej Brytanii znacząco odbiega od zakresu obowiązków opiekuna roku.
nauczyciel wspoma- gający	Nauczyciel kształcenia specjalnego, który poza godzinami lekcyjnymi prowadzi zajęcia z dziećmi opóźnionymi lub mającymi trudności z nauką (Unger, 2001). Niektórzy autorzy tak mocno eksponują aspekt wspomagania ucznia, że odnoszą ten termin do określenia roli, jaką może pełnić komputer w procesie dydaktycznym (Papert, 1993).	
kore- petytor	Osoba, która prywatnie, w trakcie indywidualnych zajęć wyrównawczych, pomaga dzieciom w nauce tak, aby mogły poprawić swoje wyniki (Unger, 2001).	
wycho- wawca	Termin stosowany na wszystkich szczeblach kształcenia. W przypadku niższych szczebli oznacza osobę, która poza realizowaniem obowiązków związanych z nauczaniem nadzoruje również klasę lub pojedynczych uczniów, sprawuje nad nimi opiekę (Shukla, 2010).	
tutor	W języku polskim przyjęło się pojęcie <i>tutoringu</i> , jednak na ogół określa ono wyłącznie zindywidualizowane podejście do procesu kształcenia.	

COACH/COACHING

Termin ten w jego niezmiennionej formie został również zaadaptowany na grunt języka polskiego, głównie jednak w dziedzinie marketingu i ekonomii. Mówiąc o *coachingu*, mamy na myśli konkretną sytuację edukacyjną (zbliżający się egzamin, nauka gry w tenisa), na ogół jest to nauka jakiejś umiejętności, ale może również chodzić o opanowanie określonego wycinka wiadomości, w której ktoś – *coach* – nauczyciel, inny uczeń, przyjaciel udziela osobie przygotowującej się wsparcia, przy czym celem tego działania jest poprawa przez tę osobę jej dotychczasowego wyniku, stanu wiedzy, umiejętności (Collins III & O'Brien, 2003). Termin ten jest nieco zbliżony w swoim znaczeniu do korepetycji. W przypadku *coachingu* istotne jest to, iż jest on skupiony na określonym celu i ograniczony w czasie (Wallace, 2009). Współcześnie funkcja ta często zestawiana jest z rolą *facilitatora*, jako osoby odpowiedzialnej za poprawę wyników zespołu poprzez stymulowanie refleksji jego członków nad ich zachowaniem i tokiem myślenia (Schwarz, 2005).

Polskie odpowiedniki terminu *coach*:

korepetytor	Jako osoba, która pomaga pojedynczemu uczniowi lub niewielkiej grupie uczniów w nauce określonego wycinka materiału, np. do egzaminu (Good, 1959). Osoba, która pomaga pojedynczemu uczniowi poprawić wyniki w nauce (Wallace, 2009).	Alternatywą dla terminu <i>coach</i> jest w języku angielskim pojęcie <i>mentor</i> , choć nie ma zgody wśród badaczy, czy opisują one te same role (Hawkins & Smith, 2006). Obydwa pojęcia przeniknęły już do języka polskiego, szczególnie na gruncie zarządzania, jednak w kontekście pedagogicznym nadal w dużej części mają one polskie odpowiedniki. Podobny problem wystąpi w przypadku pojęcia <i>tutor</i> , które przeniknęło do języka polskiego w oryginalnym brzmieniu, choć w praktyce (np. szkół wyższych) sama funkcja tutora wciąż się nie przyjęła. Trudno określić jednoznacznie granicę pomiędzy podanymi ekwiwalentami. Przy doborze należy kierować się szerokim kontekstem i tradycją pedagogiczną. Np. rozpatrując termin <i>coach</i> w kontekście szkolenia umiejętności studiowania w ramach studiów wyższych, będziemy mówić raczej o nauczycielu akademickim niż o <i>coachu</i> lub szkoleniowcu, wyłącznie ze względu na sytuację, w jakiej takie szkolenie zachodzi.
nauczyciel	Szczególnie w przypadku osoby odpowiedzialnej za nauczanie umiejętności studiowania (Good, 1959).	
trener	Osoba odpowiedzialna za trenowanie zawodnika lub zespołu zawodników w określonym sporcie lub kilku sportach jednocześnie (Good, 1959).	
coach	Osoba profesjonalnie zajmująca się coachingiem rozumianym jako: „Odkrywanie i ujawnianie uśpionych zdolności, możliwości, potencjału lub przekazywanie wiedzy i umiejętności przez jedną osobę drugiej w celu osiągnięcia poprawy realizacji celów” (e-gospodarka, 2012). Coach bywa alternatywnie nazywany osobistym trenerem.	

doradca/ pomocnik	Termin ten stosuje się również w kontekście pracy zawodowej i rozwoju zawodowego w odniesieniu do osoby, która wspiera rozwój zawodowy młodszego i mniej doświadczonego pracownika zakładu pracy (Rhodes, Stokes, & Hampton, 2004).
szkole- niowiec	Osoba, która udziela wskazówek, demonstruje i kieruje uczniami. Znaczenie tego terminu jest bardzo bliskie znaczeniu słowa <i>trainer</i> z tą różnicą, że tę rolę może również pełnić jeden uczestnik szkolenia względem drugiego (Shukla, 2010).

Polskie odpowiedniki terminu *coaching*:

coaching	<p>Odkrywanie i ujawnianie uśpionych zdolności, możliwości, potencjału lub przekazywanie wiedzy i umiejętności przez jedną osobę drugiej w celu osiągnięcia poprawy realizacji celów. W tym rozumieniu <i>coaching</i> przyjął się najlepiej w zarządzaniu i psychologii. Odnosi się przede wszystkim do wspomagania jednostki w realizacji celów, które sobie zakłada, poprzez przyjęcie perspektywy doraźnej zamiast długofalowej. Jest zatem jednym z możliwych podejść w terapii psychologicznej. Nie jest to jednak termin zawężony do działań terapeutycznych; określając swoisty typ postawy, może również opisywać podejście jednej osoby do drugiej, np. pracownika do osoby nowo zatrudnionej (Smith, 2007).</p>	<p>Podobnie jak w przypadku terminu <i>coach</i>, pojęcie to występuje zamiennie z pojęciem <i>mentoring</i>, choć nie są to w pełni tożsame zjawiska (Hawkins & Smith, 2006). W kontekście pedagogiki należy poważnie zastanowić się przed pozostawieniem terminu w jego oryginalnym brzmieniu, gdyż na chwilę obecną funkcjonuje on przede wszystkim w zarządzaniu, częściowo również w psychologii. Popularność terminu <i>coaching</i> w mediach elektronicznych, a szczególnie na portalach społecznościowych sprawia, że termin ten przenika również do pedagogiki, przy czym często traci się wrażliwość na inne jego znaczenia, które ugruntowały się w pedagogice brytyjskiej i amerykańskiej dużo wcześniej i mają polskie odpowiedniki.</p>
udzielanie korepetycji	<p>Pomaganie pojedynczemu uczniowi lub niewielkiej grupie uczniów w nauce określonego wycinka materiału, np. do egzaminu (Good, 1959). Czynność tę mogą podejmować zarówno osoby dorosłe, jak i rówieśnicy ucznia, który przygotowuje się z określonego wycinka materiału (Collins III & O'Brien, 2003).</p>	

hospitowanie	Szkolenie nauczycieli w trakcie pracy poprzez hospitowanie ich zajęć i analizowanie procedur nauczania (Good, 1959).
szkolenie z monitorowaniem wyników	Nauczanie określonych umiejętności, a następnie udzielanie informacji zwrotnej na temat poziomu ich wykonania (Sullivan Spafford, Itzo Pesce, & Grosser, 1998). Osoba prowadząca szkolenie demonstruje żądane standardy wykonania zadania, zachęca do otwartości na zdobywanie nowych wiadomości i monitoruje wyniki uzyskiwane przez uczestników (Shukla, 2010).
szkolenie motywujące	Podejście do procesu uczenia się oparte na przekazywaniu pozytywnych informacji zwrotnych, aktywnym słuchaniu, zadawaniu pytań i rozwiązywaniu sytuacji problemowych celem wytworzenia atmosfery sprzyjającej uczeniu się (Shukla, 2010).

PODSUMOWANIE

Przedstawione wyżej omówienie podstawowych terminów pedagogicznych w języku angielskim pozwoliło mi wyciągnąć kilka wniosków.

1. Nie istnieją proste ekwiwalencje pomiędzy podstawowymi pojęciami w polskim i angielskim języku naukowym pedagogiki. Nie ma możliwości jednoznacznego dobrania pojęć pedagogicznych w języku polskim i angielskim w pary o ekwiwalentnych znaczeniach i przykład będzie zawsze ściśle związany z kontekstem wypowiedzi, a czytelnicy i odbiorcy tekstów tłumaczonych muszą brać pod uwagę potencjalny kontekst źródłowy.
2. Język naukowy pedagogiki w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych opiera się w dużej mierze na obserwacjach praktyki szkolnej i wychowawczej, stąd pojęcia odnoszą się częściej do rzeczywistych zachowań i czynników sytuacyjnych niż do elementów abstrakcyjnych, jak wartości, podmiotowość itp.
3. Pedagodzy anglojęzyczni mają stosunkowo rozbudowany aparat pojęciowy na określanie procesów zachodzących pomiędzy uczniem a nauczycielem w najbardziej typowych sytuacjach dydaktycznych (przede wszystkim

w sytuacji szkolnej): *teaching, instruction, training, tutoring, coaching, mentoring* itp. W języku polskim części z tych pojęć w ogóle nie stosuje się w odniesieniu do sytuacji szkolnej.

4. Podczas tworzenia odniesień do tekstów anglojęzycznych w polskim piśmiennictwie pedagogicznym należy zwrócić szczególną uwagę na dobór terminologii zgodnej z polską rzeczywistością pedagogiczną i świadomie unikać uproszczeń terminologicznych, które mogą prowadzić do postępującego zubażania języka naukowego polskiej pedagogiki.

Zarówno w języku polskim, jak i w języku angielskim dyskurs w ramach studiów pedagogicznych i nauczycielskich opiera się na pojęciach podstawowych. Do opisu większości zjawisk omawianych na tym poziomie kształcenia niezbędne jest świadome i poprawne posługiwanie się pojęciami podstawowymi dyscypliny. Konieczne w związku z tym wydaje się podjęcie trudu sprecyzowania i zdefiniowania podstawowych pojęć pedagogicznych oraz zachowywania spójności i konsekwencji podczas formułowania komunikatów naukowych.

Literatura:

- Adkins, A. (2006). Not to Be Taken Lightly: Education in Moral and Sacred Terms. *Journal of Thought*, 41 (3), s. 23–31.
- Ali, M.S. (2007). *Dictionary of Education. Language of Teaching and Learning*. Bloomington: Authorhouse.
- Altenbaugh, R.J. (1999). *Historical Dictionary of American Education*. Westport: Greenwood Press.
- Best, R., Geddes, H. (2002, sierpień). Editorial. *Psychodynamic Practice*.
- Boyles, D. (2006). The Gig Is Up: Combatting the Meanings of Education Proffered by Science, Technology, and Global Capitalism. *Journal of Thought*, 41 (3), s. 45–51.
- Buliński, T. (2007). Kulturowy wymiar wychowania: praktyki i ideologie. W: M. Dudzikowa, M. Czerepaniak-Walczak (red.), *Wychowanie. Pojęcia, procesy, konteksty* (s. 95–138). Gdańsk: GWP.
- Collins III, J., O'Brien, N.P. (red.). (2003). *The Greenwood Dictionary of Education*. London: Greenwood Press.
- Corbin, J.N. (2005). Increasing Opportunities for School Social Work Practice Resulting from Comprehensive School Reform. *Children & Schools*, 27 (4), s. 239–245.
- Europejskie Centrum Kształcenia Eureka. (2011). Pobrano z: http://www.eckeuropa.pl/?page_id=352.
- Goldbort, R. (2001). Some Issues in Scientific Language: Precision, Conciseness, and English as a Second Language. *Journal of Environmental Health*, 64 (2), s. 41–52.
- Good, C.V. (red.). (1959). *Dictionary of Education*. London-Toronto-New York: McGraw-Hill Book Company.

- Goodlad, S.J. (2004). *Democracy, Schools and the Agenda*. Kappa Delta Pi Record , 41 (1), s. 17–20.
- Gordon, E.E., Ponticell, J.A., Morgan, R.R. (1991). *Closing the Literacy Gap in American Business: A Guide for Trainers and Human Resource Specialists*. Westport: Quorum Books.
- Hamm, C.M. (1989). *Philosophical Issues in Education: An Introduction*. London: RoutledgeFalmer Press.
- Hawkins, P., Smith, N. (2006). *Coaching, Mentoring and Organizational Consultancy: Supervision and Development*. Maidenhead: Open University Press.
- Hejwowski, K. (2004). *Translation: A Cognitive-Communicative Approach*. Olecko: Wydawnictwo Wszechnicy Mazurskiej.
- Hill, D. (1999, lipiec/sierpień). A question of relevance: beyond the domestication of educational definition. *International Journal of Lifelong Education* (4), s. 307–321.
- Hinchliffe, G. (2001). Education or Pedagogy? *Journal of Philosophy of Education*, 35 (1), s. 31–45.
- Knowles, M.S., Holton, E.F., Swanson, R.A. (2005). *The Adult Learner*. San Diego: Elsevier.
- Lensch, C.R. (2000). *Making Sense of Attention Deficit/Hyperactivity Disorder*. Westport: Bergin & Garvey.
- Leś, T. (2011). Filozofia a pedagogika. Czy jest możliwa pedagogika bez norm? *Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja* (2), s. 47–57.
- May, T.S., Flack, J.A. (2001). Do We Need More “Trained” Teachers? *Journal of Environmental Education*, s. 5–7.
- Milerski, B., Śliwowski, B. (red.). (2000). *Pedagogika. Leksykon*. Warszawa: PWN.
- Ocetkiewicz, I. (2012). School selection in the Polish system of education. Contexts after political transformation. W: W.L. Vega (red.), *Empires, Post-Coloniality and Interculturality: Comparative Education between Past, Post, and Present*. Salamanca.
- Ozturk, M.A. (2010). An exploratory study on measuring educators’ attitudes. *Educational Research and Reviews*, 7 (12), s. 758–769.
- Papert, S. (1993). *The Children’s Machine: Rethinking School in the Age of the Computer*. New York: Basic Books.
- Polsko-angielski glosariusz terminów z zakresu szkolnictwa. (2011, 02 17). Pobrano z: http://www.wsh-leszno.pl/lektorat/index.php?option=com_content&view=article&id=148:polsko-angielski-glosariusz-terminow-z-zakresu-szkolnictwa&catid=63:terminologia&Itemid=93.
- Rhodes, C., Stokes, M., Hampton, G. (2004). *A Practical Guide to Mentoring, Coaching, and Peer-Networking: Teacher Professional Development in Schools and Colleges*. London: RoutledgeFalmer.
- Scannell, E.E., Donaldson, L. (2000). *Human Resource Development: The New Trainer’s Guide*. Cambridge: Perseus Books.
- Schwarz, R.M. (2005). *The skilled facilitator fieldbook: tips, tools, and tested*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Shukla, R. (2010). *Dictionary of Education*. New Dehli: APH Publishing Corporation.

- Sitko, M. (2011, 02 17). Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi. Pobrano z: <http://www.wsp.lodz.pl/news-346.html>
- Smith, J.V. (2007). *Therapist into Coach*. Maidenhead: Open University Press.
- Spafford, C.S., Itzo Pesce, A.J., Grosser, G.S. (1998). *The Cyclopedic Education Dictionary*. Delmar Publishers.
- Tuijnman, A.C. (red.). (1996). *International Encyclopedia of Adult Education and Training*. Tarrytown: Pergamon.
- Unger, H.G. (2001). *Encyclopedia of American Education*. New York: Facts on File.
- Unruh, N., Unruh, S. (2008). Certified Athletic Trainers as Certified Teachers a Model for Making It Happen; Get Two for the Price of One. *JOPERD – The Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 79 (8), s. 31–34.
- Wallace, S. (2009). *Oxford Dictionary of Education*. Oxford: Oxford University Press.
- Walvoord, B.E., Pool, K.J. (1998). Enhancing Pedagogical Productivity. *New Directions for Higher Education*, (103), s. 35–48.
- Winter, S. (1998). Mental Culture: Liberal Pedagogy and the Emergence of Ethnographic Knowledge. *Victorian Studies*, 41 (3), s. 427–455.
- Zahn, D. (2001, kwiecień). Training: A Function, Profession, Callin, What? *Training & Development*, s. 36–41.